

Demonstratierecht inperken – zoals de VVD wil – is niet gerechtvaardigd en onnodig

Jan-Hein Strop

Het is leuk om gelijk te hebben, maar nog leuker om het te krijgen.

Daarom las ik het [onderzoek](#) ‘Het recht om te demonstreren in de democratische rechtsstaat’ dat vandaag aan de Tweede Kamer is gestuurd met instemming.

Eerst een korte terugblik: het (demissionaire) kabinet wil het demonstratierecht inperken, in gang gezet door voormalig minister van Justitie David van Weel (VVD), thans minister van Buitenlandse Zaken. Demonstraties van klimaatactivisten van XR hadden de zelfbenoemde liberale politici namelijk geïrriteerd.

In een [interview](#) met de *de Volkskrant* zei de minister: ‘Demonstreren is fantastisch, maar doe dat op de plek die daarvoor is aangewezen.’ En: ‘Al die uren politie-inzet kunnen we elders goed gebruiken. Zien deze demonstranten wel de impact van wat zij doen op onze rechtsstaat?’

Ter rechtvaardiging van inperking klonken steeds drie argumenten: demonstranten overtreden steeds vaker de wet, ze gebruiken meer geweld en er is bij demonstraties steeds meer politiecapaciteit nodig.

Follow the Money liet in juli al zien: dat is [nonsens](#).

‘Relschoppers identificeren’

In het VVD-verkiezingsprogramma stond een maand later evenwel: ‘We pakken ordeverstoringen aan: We maken een scherper onderscheid tussen (vreedzame) demonstraties en ordeverstoringen. Om het demonstratierecht te beschermen moeten we relschoppers identificeren die het demonstratierecht misbruiken om strafbare feiten te plegen en hen niet straffeloos laten weggelaten.’ De VVD wil daarom het ‘blokkeren van vitale infrastructuur’ strafbaar stellen.

In een [eerdere](#) nieuwsbrief reageerde advocaat Willem Jebbink, expert op het gebied van demonstratierecht: ‘Elke demonstratie is ordeverstoring, dat is een kenmerk van demonstraties en breed erkend in de rechtspraak. Je kunt geen scherper onderscheid maken tussen demonstraties en ordeverstoringen.’ Jebbink merkte ook op dat demonstranten al vervolgd worden als ze bijvoorbeeld snelwegen bezetten (zoals XR doet), want dat is al strafbaar. ‘Dit gaat dus nergens over.’

Onderzoek fileert kabinet

Het kabinet gaf vorig jaar het WODC (Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum van Justitie) opdracht tot een onderzoek, uitgevoerd door (onder meer) wetenschappers van drie universiteiten. Zij concluderen nu dat ingrijpende wijzigingen van de wetgeving niet vereist zijn, in de eerste plaats vanwege het fundamentele belang van het recht om te demonstreren.

In de tweede plaats is aanpassing ‘niet noodzakelijk’ omdat bestaande wetten al voldoende mogelijkheden bieden om het demonstratierecht te beperken wanneer dat noodzakelijk is. Er is vooral ‘winst’ te halen in de uitvoeringspraktijk, stellen de onderzoekers.

97% zonder incidenten

Bovendien gaven de meeste gesprekspartners (burgemeesters, officieren van justitie, politieambtenaren, wetenschappers, etc.) aan ‘geen behoefte’ te hebben aan een wetwijziging en ‘noodzaken de cijfers hier niet toe’.

‘De geïnterviewden wijzen erop dat er niet structureel meer incidenten zijn dan vroeger en dat demonstraties vandaag de dag niet radicaler of ontwrichtender zijn.’ Zo blijkt uit een onderzoeksrapport van de Inspectie Justitie en Veiligheid uit mei 2025 dat 97 procent van alle demonstraties in 2015-2022 zonder incidenten verliep. ‘Het argument

dat de demonstratievrijheid meer aan banden gelegd zou moeten worden omdat demonstraties vaak uit de hand lopen, gaat dus niet op.'

Told you so: Van Weel en anderen hebben onzin verspreid terwijl ze dat wisten of in ieder geval beter hadden kunnen weten.

Op de mestvaalt

Wettelijke beperkingen zijn ook nog eens 'weinig doeltreffend' en werken mogelijk zelfs 'averechts'. Zo wijst het rapport op landen als Engeland en Frankrijk waar repressie leidt tot een negatief klimaat rondom de uitoefening van het demonstratierecht. 'Dit kan erin resulteren dat demonstranten ervan afzien om vreedzaam te demonstreren. Ook kan het leiden tot verharding en ongenoegen.'

Overigens is er wel één wetsaanpassing nodig.

Volgens de Wet openbare manifestaties kan de burgemeester een demonstratie verbieden of beëindigen enkel omdat demonstranten hun demonstratie niet hebben aangemeld. Of enkel omdat zij zich niet houden aan voorschriften die de burgemeester bij de demonstratie heeft gesteld. 'Dat is niet in overeenstemming met internationale mensenrechtenverdragen.'

Zo eindigt deze door de VVD ingezette campagne waar die thuishoort: op de mestvaalt van de geschiedenis.